

З дупла старої липи

Село Липки бере свій початок з сивої давнини, коли наші землі зазнавали частих нападів татар. Старожили розповідають, що слов'янське поселення Селище, яке прилягало до липового лісу, було повністю спалене татарами. Ось тоді деякі жителі вирішили заглибитись в липовий ліс і тут спорудити свої хатки. Так було покладено початок хутору, а пізніше — селу Липки.

Отже, назва села походить від липового лісу. Першим поселенцем села був Скоробагатий — одинокий пожилий чоловік, що мав міцне здоров'я і відважну вдачу. На Великдень він зібрався в церкву в сусіднє поселення, надіючись освятити паску і інші святкові пожитки. В цей час в лісі появилсь 12 татарських вершників. Селянин заховався в дупло старої липи і став спостерігати за вершниками. Останні під'їхали до його хатини. Передній вершник зліз з коня і попрямував до хати. Коні почали скубти траву. Коли вони згинали шиї — вершники також нагинались, коли піднімали голови — вершники випростувались. Селянин переконується, що це опудала в татарській одежі. Він непомітно підкрадається до дверей своєї хати і вбиває татарина. Заволодівши кінями, а також награбованим скарбом, що був на конях, старий розбагатів. Ось чому і прозвали його Скоробагатим. Зараз в селі є селяни з такими прізвищами. Очевидно, вони є нащадками цього селянина.

В литовсько-польських документах перша згадка про село Липки датована 1577 роком.*

В 1723 р. значна частина території сучасної Рівненщини потрапляє до рук польського магната Любомирського. В його руках опинилось і село Липки. З уст в уста передається розповідь, що Любомирський виміняв в поміщика села Невіроків (село за 5 км) на своїх гончих собак декілька кріпацьких сімей. Так в Липках появилсь кріпаки з прізвищами Невірковець. Зараз таких прізвищ третина в селі.

В 1841 р. в селі збудовано церкву Параскевії, названу П'ятицькою. За даними Волинської єпархії, церква в 1858 р. володіла 34 десятинами орної землі, 21 десятиною сіночосів і городом в 2 десятини.*

В Липківському краєзнавчому музеї села зберігається карта церковних земель за 1845 рік.

Селяни часто чинили опір своїм гнобителям. В ніч з 6 на 7 вересня 1845 року селянка Липок Домаха Касянівна Лящук робить спробу підпалити маєток поміщика Любомирського. Під час підпалу її було спіймано. За рішенням Рівненського повітового суду Домаху Лящук відправлено в Житомирську в'язницю, де вона й померла, втративши свідомість.*

Перед реформою 1861 року поміщицьке ве...

Житомирську в'язницю, де вона й померла, втрапивши свідомість.*

Перед реформою 1861 року поміщицьке господарство в Липках очолює один з нащадків Любомирських — Мікулич Радецький. Ліквідація кріпосного права на Правобережній Україні затягнулась. Вона охопила майже десятиріччя. Так, в Липках вона тривала з 1861 по 1869 рік. Спочатку селяни відмовляються підписати уставну грамоту — документ, що являв собою угоду між поміщиком і селянами на відведену їм землю та ціну на неї. Селян не задовільняють погані землі та висока викупна ціна. Вони відмовляються від наділів в урочищі Жорнівка, де погані ґрунти.

Відомо, що в 1863 р. польське дворянство підняло повстання, щоб звільнити Польщу від залежності царської Росії. Воно закликала жителів Правобережної України до участі в повстанні, обіцяючи дати землю селянам без викупу. Частина селян, в тому числі і Волині, повірили обіцянкам і примкнули до повстанців. В цих умовах царизм змушений був піти на деякі додаткові поступки селянству Правобережної України (і Білорусії), щоб відвернути його від участі в польському повстанні.

Царським указом від 30 липня 1863 р. понижується викупна ціна на земельні наділи на 20 процентів для селян Київської, Волинської, Подільської губерній. Цим же указом ліквідується і тимчасова залежність селян від поміщиків. Це означало, що поміщик змушений був негайно, в обов'язковому порядку наділяти селян землею і брати викуп, ліквідовуючи панщину і оброки. Одночасно вказувалося, що селяни повинні одержати в наділи не менше тієї кількості землі, якою володіли на 1847 рік (рік інвентарної реформи, яка в деякій мірі впорядковувала повинності кріпаків перед поміщиками).

(Далі буде).

* Історія міст і сіл УРСР, Рівненська обл. ст. 199.

* М. И. Теодорович. Историко-статистическое описание церквей и приходов Волынской епархии, т. 2, стр. 538—539.

* Рівненський обласний архів. Фонд 384, опис 5, од. зб. 817. Дело о попытке крестьянки с Липки Домахи Касьяновны Лящук поджечь хозяйственные строения помещика Любомирського.